

Κειμενογλωσσολογία 2025-2026
Ενότητα 4

Προτεραιότητα του προφορικού λόγου

- Φυλογενετική: Η επικοινωνία των ανθρώπων γινόταν για χιλιετίες πριν από την ανακάλυψη της γραφής με τον προφορικό λόγο. Πολλές γλώσσες δεν διαθέτουν γραπτή μορφή, ενώ δεν συμβαίνει το αντίθετο.
- Οντογενετική: Πρώτα κατακτάμε τον προφορικό λόγο και έπειτα διδασκόμαστε τον γραπτό λόγο στο σχολείο.
- Λειτουργική: Τα συστήματα γραφής αναπαριστούν την προφορική γλώσσα σε ένα επίπεδο (φώνημα, συλλαβή, λέξη).

Διαφορές προφορικού και γραπτού λόγου

■ Επικοινωνιακή περίσταση

- πλαισιωμένος λόγος: επιτονισμός, εκφράσεις του προσώπου, κινήσεις του σώματος κ.ά.
- αποπλαισιωμένος λόγος: δεν έχουμε πρόσβαση στο φυσικό πλαίσιο της περιστασης επικοινωνίας, προσπάθεια να καλυφθεί αυτό με τον λόγο

■ Χρόνος παραγωγής του λόγου

- απροσχεδιάστος: παραγωγή του λόγου την ώρα κατά την οποία εκφωνείται
- προσχεδιασμένος: αφθονία χρόνου για τη διαμόρφωσή του (συνεχείς αναθεωρήσεις)

■ Παρουσία ή απουσία συνομιλητή

- τη στιγμή που παράγεται ο λόγος προσλαμβάνεται και από τον αποδέκτη (έλεγχος των αντιδράσεών του, επανασχεδιασμός)
- απουσία αποδέκτη κατά τη διάρκεια της παραγωγής του λόγου (υποθετικός αποδέκτης)

		ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ	ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ
Περικείμενο	Σχεδιασμός	Επιτόπου σχεδιασμός	Προσχεδιασμός
	Διόρθωση	Άμεση αυτο- ή ετερο-επανόρθωση	Σε διαφορετικές φάσεις
	Ανατροφοδότηση	Ταυτόχρονη	Διαδοχική
	Ενδείξεις περικειμένου	Χειρονομίες, νεύματα, επιτονισμός κ.ά.	Απουσία ενδείξεων περικειμένου
Κείμενο	Δημιουργός	Συλλογικός	Μονολογικός
	Αποδέκτης	Συγκεκριμένο κοινό	Απρόσωπο κοινό
	Διαδικασία	Δυνατότητα αναδιατύπωσης, επανεκκίνηση κ.ά.	Τελικό προϊόν

(4) raider7 - 11-6-2003 στις 21:13 Πιστεύετε στον έρωτα με την πρώτη ματιά;;;

SETH_7 - 11-6-2003 στις 21:33 Α Π Ο Λ Υ Τ Α.....και αυτο γιατι 'επαθα' ..'εμαθα'..και πλεον δεν αμφιβαλλω οταν το ακουω απο αλλους οπως αμφεβαλλα παλια.

nicks - 12-6-2003 στις 05:02 Χωρίς να διαφωνήσω με τους πιο αυθόρμητους και ενθουσιώδεις της "παρέας", πιστεύω στον έρωτα με την πρώτη "πιατιά" [...]

Ο βαριεστημένος..."μπλαζέ" της παρέας... [...]

split - 12-6-2003 στις 09:09 Συμφωνώ απόλυτα μαζί σου Νίκο μου...με μία μόνο εξαίρεση: πιστεύω οτί μπορεί να υπάρξει έρωτας με την πρώτη ματιά μόνο με έναν άνθρωπο (έναν άνθρωπο που γνωρίζεις καλά και αγαπάς) αν τον αντιμετωπίζεις που και που σαν να τον βλέπεις ΠΡΩΤΗ φορά, σαν να τον γνωρίζεις από την αρχή....

Υ.Γ. Νίκο να υποθέσω οτί τώρα είμαι και εγώ βαριεστημένη "μπλαζέ" της παρέας??

Προφορικός και γραπτός λόγος: συνεχές και όχι απόλυτη διάκριση (Chafe 1982, βλ. Γεωργακοπούλου & Γούτσος 1999: 65)

	ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ		ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ	
Γλωσσικές στρατηγικές	Αποσπασματικότητα	Εμπλοκή	Συμπύκνωση	Αποστασιοποίηση
	Ασύνδετα - ρυθμικότητα	Αναφορά στον ομιλητή	Ονοματοποίηση	Ονοματοποίηση
	Παρατακτικός λόγος	Αναφορά στον ακροατή	Μετοχές	Παθητικοποίηση
	Νόημα σε «δόσεις»	Ανατροφοδότηση	Προσδιοριστικά επίθετα	
	Αοριστία		Υπόταξη	

(1) <Γ> ναι (.) τελοσπάντων θα @ @ μετά

<X> ((γέλια))

<Γ> ((γέλια))

<X> να σου πω εσύ τώρα σχολή πηγαίνεις κανονικά ή έχετε κατάληψη; άσχετο βέβαια αλλά

<Γ> έχω να πάω::: μια βδομάδα και (.) βασικά γιατί έχουν σταματήσει τα μαθήματα τώρα

<X> μ ((γνέφοντας καταφατικά))

<Γ> η εξεταστική δεν έχει αρχίσει

 θα πάρει και παράταση λογικά αποκλείεται να γίνει στην ώρα της

<Γ> κοίταξε εμείς η Θεολογική οι φοιτητές δεν::: κάναμε καταλήψεις τίποτα και μόνο οι:: μόνο οι καθηγητές αν κάνουν κάποια απεργία και σταματάει η σχολή αλλιώς δεν κλείνει κανονίζουν να πάνε στη Μύκονο οι φοιτητές δεν τους ενδιαφέρει τίποτ' άλλο

<X> ((γέλια))

 κοίταξε εμείς λογικά έχουμε κάνει περίπου δύο με τρεις βδομάδες κατάληψη οπότε:: αποκλείεται ν' αρχίσει στις εικοσιεννιά που λέγαν η εξεταστική δε γίνεται [είναι πολύ δύσκολο

<Γ> [πάλι πάλι καλά που άνοιξε η Φιλοσοφική το Μαθηματικό και το Φυσικό

 ναι αυτές κλείνανε στάνταρ και η Ιατρική

<Γ> πάλι καλά

 ΚΑΙ η Ιατρική

<Γ> ε η Ιατρική και το Πολυτεχνείο δεύτε[ρα

 [όχι κάνεις [λάθος

<X> [όχι όχι κλείνει η Ιατρική

 [η η Ιατρική είναι πρωτοπόρος σ' αυτά

- Στοιχεία του προφορικού λόγου που δεν αποδίδονται στον γραπτό:
 - Επιτονισμός και προσωδιακά στοιχεία (ρυθμός, ένταση, τέμπο κ.λπ.)
 - Παραγλωσσικά στοιχεία: χειρονομίες, στάση σώματος, βλέμμα κ.ά.
 - Άμεσο καταστασιακό περιβάλλον
 - Γνώσεις των ομιλητών για τους συνομιλητές και την κατάσταση

- Οργανωτικά στοιχεία του προφορικού λόγου:
 - Δείκτες λόγου: στοιχεία χωρίς πλήρη σημασία, που υποδεικνύουν πού βρισκόμαστε στο διάλογο, αναλαμβάνουν το λόγο κ.λπ. *(τελοσπάντων, να σου πω, κοίταξε)*
 - Διαπροσωπικές σχέσεις π.χ. *άσχετο βέβαια αλλά, ρε*
 - Επιχειρηματολογία π.χ. *λογικά, οπότε (αιτία-συμπέρασμα)*
 - Σύστημα συμβολής στο λόγο

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ

- Ανάλυση συνομιλίας (conversation analysis, CA):
Sacks, Schegloff, Jefferson: πώς η δομή της συνομιλίας συμβάλλει στην κοινωνική οργάνωση
- Εθνογραφία της επικοινωνίας
(ethnography of communication): Hymes:
πολιτισμικές διαφορές στην αλληλεπίδραση των ομιλητών
- Διεπιδραστική κοινωνιογλωσσολογία
(interactional sociolinguistics): Gumperz:
πώς γλωσσικά στοιχεία καθοδηγούν στο νόημα

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑΣ

- δομημένη δραστηριότητα με οργάνωση που προκύπτει κάθε φορά στη ροή του λόγου
- προϊόν συνεργασίας: «διεπιδραστικό επίτευγμα»
- διαπροσωπικό και κοινωνικό τελετουργικό
- πολιτισμικό φαινόμενο
- πεδίο δράσης και ταυτότητας

ΔΟΜΗ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑΣ I

- γειτνιαστικά ζεύγη
- προτιμώμενα μέλη

<i>Πρώτο μέλος</i>	παράκληση προσφορά πρόσκληση	ερώτηση	εκτίμηση	κατηγορία παράπονο
<i>Δεύτερο μέλος: προτιμώμενο</i>	αποδοχή	απάντηση	συμφωνία	άρνηση
<i>μη προτιμώμενο</i>	άρνηση	σιωπή ή μη αναμενόμενη απάντηση	διαφωνία	παραδοχή

ΔΟΜΗ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑΣ II

- σύστημα εναλλαγής σειράς
 - εναλλαγή ρόλων ομιλητή και ακροατή
 - τουλάχιστον ένα και μόνο ένα άτομο μιλά κάθε φορά
 - δεν υπάρχουν διακοπές και επικαλύψεις
- > νόρμα που κατευθύνει τη συμπεριφορά των συνομιλητών

ΔΟΜΗ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑΣ II

■ σημεία πιθανής περάτωσης

Ενδείξεις:

- επιτονισμός
- παραγλωσσικά στοιχεία (επίσυρση, ένταση φωνής)
- κινησιακά στοιχεία (περάτωση χειρονομίας, χαλάρωση θέσης χεριού, στροφή βλέμματος, στάση και κίνηση σώματος)
- λεξιλογικά στοιχεία (ολοκλήρωση δομής, στερεοτυπικές εκφράσεις)

<https://www.blod.gr/lectures/mi-lektiki-epikoinonia-kata-ti-synomilia-pos-dinoume-kai-pos-pairnoume-ton-logo/>